

Warszawa, 12.03.2015

Dr hab. Joanna Czernichowska
Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki
Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie
00-68 Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 5

Ocena dorobku twórczego – artystycznego i naukowego, oraz dydaktycznego i organizacyjnego dr Anny Doroty Potockiej

Dane osobowe i działalność dydaktyczna

Dr Anna Dorota Potocka urodziła się 26.07.1964 w Warszawie. Po ukończeniu w 1983 r. warszawskiego XXXIII L.O. im. Mikołaja Kopernika, w 1984 r. podjęła studia w Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki, gdzie w 1992 uzyskała tytuł magistra, otrzymując dyplom z wyróżnieniem zrealizowany pod kierunkiem dr Marii Lubryczyńskiej w zakresie specjalności: konserwator malarstwa sztalugowego, ściennego i rzeźby drewnianej polichromowanej. W l. 1986-1989 równolegle kontynuowała studia na Wydziale Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, które ukończyła z wyróżnieniem w pracowni mistrzowskiej prof. Rajmunda Ziemskiego (aneks do magisterium). Od 1992 r. jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym w Katedrze Konserwacji i Restauracji Malarstwa Sztalugowego (obecnie Obiektów na Podłóżach Ruchomych) i Rzeźby Drewnianej Polichromowanej macierzystego Wydziału. W 2003 r. uzyskała stopień doktora sztuki za pracę zrealizowaną w ramach grantu promotorskiego KBN pt. „Dublowanie jedwabnych obiektów zabytkowych na podłoża syntetyczne z użyciem klejów akrylowych”, której promotorem był profesor dr Wojciech Kurpik. Od 2003 r. jest zatrudniona na stanowisku adiunkta w Katedrze Konserwacji Malarstwa na Podłóżach Ruchomych i Rzeźby Drewnianej Polichromowanej w Pracowni Konserwacji i Restauracji Malarstwa na Podłóżach Ruchomych prof. dr Joanny Szpor na macierzystym Wydziale. Od 2010 r. pełni funkcję Pełnomocnika Rektora ASP w Warszawie ds. Krajowych Ram Kwalifikacji. W 2012 r. została Przewodniczącą Rady ds. Jakości Kształcenia Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

Habilitantka, wraz z kierownikiem Pracowni Konserwacji Malarstwa na Podłóżach Ruchomych na WKiRDS ASP w Warszawie, profesor dr hab. Joanną Szpor, sprawuje nadzór nad realizacją studenckich prac konserwatorskich oraz, samodzielnie, nadzór nad dokumentacjami realizacji studenckich prac konserwatorskich – na II-gim i III-cim roku studiów. Wraz z kadra prowadzi seminaria z zakresu konserwacji dzieł sztuki (seminarium niższe) oraz nadzoruje merytorycznie przygotowanie studenckich prezentacji multimedialnych. Jest koordynatorem praktyk studenckich po II roku studiów dla specjalizacji konserwacji malarstwa i rzeźby drewnianej

polichromowanej. Prowadzi wykłady z problematyki konserwacji i restauracji dzieł sztuki dla studentów III roku. Była promotorem 2 prac magisterskich (prace praktyczne i teoretyczne) i recenzentem 2 magisteriów.

Jak wynika z autoreferatu, działalność dydaktyczna Pani Doroty Anny Potockiej uwarunkowana jest głębokim przekonaniem, że w pracy tej niezwykle istotny jest bezpośredni kontakt ze studentami, oparty na relacji mistrz-uczeń, konwersatoriach i projektach indywidualnych, umożliwiające rozbudzenie pasji i zaangażowania na rzecz szeroko rozumianej ochrony dziedzictwa. Priorytetem jest zachowanie, jak najwyższej jakości kształcenia. Realizowany w Pracowni Konserwacji Malarstwa na Podłożach Ruchomych program nauczania, oparty jest o wieloletnie doświadczenie pedagogiczne kadry i dostosowany do wymogów Krajowych Ram Kwalifikacji. Wymogi te, będąc przedmiotem między innymi prac Habilitantki w ramach działań eksperckich w projekcie Unii Europejskiej „Krajowe Ramy Kwalifikacji w szkolnictwie wyższym jako narzędzie poprawy jakości kształcenia. Opracowanie deskryptorów generycznych dla obszaru kształcenia w zakresie sztuki” (Projekt UE, Priorytet IV PO KL), pozwoliło na precyzyjne określenie efektów kształcenia dla kierunku i specjalności. Habilitantka uznaje, że priorytetem w tym obszarze dyscypliny i specjalności jest stopniowe i gruntowne przygotowanie studentów do samodzielnej konserwacji i restauracji obrazów na podłożach tekstylnych, zgodnie z obowiązującą etyką i standardami. Konserwacja praktyczna oparta jest na bezpośrednim kontakcie z obiektem zabytkowym już od I roku studiów, i wzbogacana sukcesywnie na II roku, dzięki rozwijaniu u studentów umiejętności posługiwania się warsztatem naukowo-badawczym, stosowaniem adekwatnych do zagadnienia technik, technologii oraz materiałów i urządzeń, związanych z wykonywaniem zabiegów konserwatorskich. Celem końcowym tych prac, realizowanych na roku III, opartych o wiedzę naukowo-techniczną, nabytą na zajęciach, jest estetyczne rozwiązanie wyglądu dzieła, dostosowane do jego charakteru i przeznaczenia, które wynika zarówno z procesu konserwacji, jak i z wiedzy oraz umiejętności nabytych w trakcie studiów w pracowniach artystycznych Akademii.

Osiągnięcia naukowo-badawcze po doktoracie

Badania materiałów w procesie konserwacji dzieł sztuki należą do jednych z najważniejszych pól zainteresowań naukowych Habilitantki. Analiza procesów jakim podlegają oraz zmian zachodzących w ciągłym cyklu przemian ich materii były powodem podjęcia przez Nią interdyscyplinarnych poszukiwań i rozwiązań w zakresie doskonalenia metodyki konserwatorskiej. Zapoczątkowane już we wcześniejszych pracach badawczych dotyczących włókien białkowych (projekt MNiSW 1999-2000), zrealizowanej i obronionej na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Warszawie w 2003 roku pracy doktorskiej dotyczącej problematyki dublowania tkanin zabytkowych na podłoża syntetyczne (grant KBN 1999-2002) oraz późniejsze projekty badawcze i granty związane z opracowaniem technologii wytwarzania materiałów z włókien białkowych, zarówno jedwabnych, jak i odpadów keratynowych (pióra ptasie) (KBN 2004-2006, NCN 2010-2013, MNiSW 2002-2005, MNiSW 2007, MNiSW 2012,) stały się bazą dla dalszych dociekań i poszukiwań, także na polu innowacyjności w zakresie metodyki konserwatorskiej. Szczególne miejsce w badaniach Habilitantki zajmują tkaniny jedwabne i ich zastosowanie w konserwacji dzieł sztuki.

W okresie po doktoracie Habilitantka zrealizowała następujące projekty badawcze: 3 projekty własne – „Dublowanie jedwabnych obiektów zabytkowych na nowe podłoża z zastosowaniem papieru jedwabnego” (2002-2004), „Dublowanie malowanych jedwabnych obiektów zabytkowych z zastosowaniem podłoży wielowarstwowych i wkładek papierowych” (2004-2005), „Zastosowanie materiałów z włókien białkowych w konserwacji dzieł sztuki” (projekt habilitacyjny 2008-20012),

oraz 5 projektów, w których była wykonawcą: projekt KBN – „Nowy materiał konserwatorski z udziałem włókien jedwabiu naturalnego do konserwacji zabytkowych tkanin jedwabnych” (2004-2006, Politechnika Łódzka Wydział Włókienniczy, Instytut Celulozowo-Papierniczy w Łodzi, WKiRDS ASP w Warszawie) i projekty własne Instytutu Biopolimerów i Włókien Chemicznych w Łodzi – „Papier jedwabny – nowy materiał do celów plastycznych” (2007), „Nowe kierunki zastosowania keratyny z piór” (2008), „Zastosowanie odpadów z materiałów białkowych w produkcji kartonów makulaturowo-keratynowych” (2012), projekt NCN Instytut Biopolimerów i Włókien Chemicznych w Łodzi, WKiRDS ASP w Warszawie, Instytut Ochrony Środowiska w Warszawie – „Wielofunkcyjne materiały kompozytowe zawierające odpady keratynowe” (2010-2013).

W wyniku uwieńczonych sukcesem realizacji projektów badawczych, Habilitantka stała się współwłaścicielką (wraz z dwiema innymi badaczkami: H. Gonera, M. Marcinkowska) Patentu PL nr 191886 – „Sposób wytwarzania papieropodobnego materiału zawierającego włókna jedwabiu naturalnego”, udzielonego przez Urząd Patentowy RP w 2006 r. Wynalazek został upubliczniony na międzynarodowych konferencjach i wystawach, także w krajach azjatyckich (Warszawa 2010, Niemcy 2010, Korea 2010, Tajwan 2011), w których papier ręcznie czerpany ciągle znajduje szerokie zastosowanie w tradycyjnym wyposażeniu wnętrz mieszkalnych, w sztuce czy w życiu społecznym i religijnym.

W trakcie realizacji projektów twórczych, artystycznych i naukowych, zazwyczaj o charakterze interdyscyplinarnym, Habilitantka współpracowała z licznymi instytucjami, zarówno jako przedstawiciel Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie – Muzeum Zamojskich w Kozłowie, Muzeum im. Jerzego Dunin-Borkowskiego w Krośniewicach, Muzeum Narodowym w Warszawie, Muzeum Pałacem w Jabłonie, jak i jako kierownik lub uczestnik wyżej przedstawionych, wieloletnich własnych projektów badawczych oraz wspólnych grantów i projektów interdyscyplinarnych – Instytutem Celulozowo-papierniczym w Łodzi, Instytutem Biopolimerów i Włókien Chemicznych w Łodzi, Katedrą Fizyki Włókna Wydziału Włókienniczego Politechniki Łódzkiej. Habilitantka jest autorką 7 ekspertyz dotyczących: papieru jedwabnego i nowych zastosowań keratyny z piór; była też recenzentką 3 krajowych projektów badawczych.

Konkretną problematykę badawczą Habilitantka podjęła w publikacjach, w których rozpatrywała ją w szerszym zakresie, niż rutynowa analiza materiałoznawcza, ujmując te problemy łącznie z wątkami teoretycznymi, etycznymi i historycznymi. Obrazują to dobrze tytuły i treść listy 18 publikacji, jakie przedstawione zostały w dokumentacji przewodu: 11 poświęcone jest badaniom i zastosowaniom włókien białkowych, zarówno w konserwacji, jak i w działaniach artystycznych, 5 (w tym – 3 redakcja monografii) innym specyficznym zagadnieniom konserwatorskim, 2 – zagadnieniom kształcenia artystycznego i Krajowym Ramom Kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego. Publikacje Habilitantki można zatem podzielić na trzy zasadnicze, wyraźnie wyróżniające się tematy. Szczególne miejsce zajmuje temat konserwacji jedwabnych obiektów zabytkowych i zagadnienia związane z technologią papierów białkowych. Habilitantka jest autorką 6 i współautorką 6 publikacji podejmujących tę problematykę, z czego 3 ukazały się w czasopiśmie naukowych z wykazu (część B) MNiSW z 2013 r., a 1 na liście czasopism naukowych posiadających współczynnik wpływu Impact Factor (wykaz (część A) MNiSW z 2013 r.)

Habilitantka czterokrotnie występowała na międzynarodowych sympoziach: dwa z tych wystąpień poświęcone były materiałowi konserwatorskiemu z udziałem włókien jedwabiu do konserwacji obiektów zabytkowych, jedno – standardom kształcenia artystycznego, brała też udział w debacie na temat kreatywności kobiet w nauce i biznesie. Pięciokrotnie też, wraz z zespołem badawczym na konferencyjnych sesjach posterowych prezentowała plansze poświęcone papierom białkowym i kompozytowym materiałom keratynowym.

Na sympoziach krajowych Habilitantka występowała 25 razy: 22 razy podejmowała tematykę szkolnictwa artystycznego, w tym także kierunku Konserwacja i Restauracja Dzieł Sztuki;

pozostałe wystąpienia poświęcone były papierowi jedwabnemu i konserwacji polichromii Jana Bogumiła Plerscha w Dworze Mokronowskich w Jordanowicach (Grodzisku Mazowieckim). Na krajowych konferencyjnych sesjach posterowych dwukrotnie, wraz zespołem prezentowała plansze poświęcone papierom białkowym.

Osiągnięcia artystyczno-konserwatorskie po doktoracie

W swym autoreferacie Habilitantka napisała: „konserwacja dzieł sztuki postrzegana jest obecnie nie tylko jako dyscyplina artystyczna ale i naukowa, pozostając obszarem odrębnym w dziedzinie sztuki. Wierna tej koncepcji staram się realizować moją działalność w wielu zakresach i aspektach w oparciu o aktywność artystyczną oraz badania naukowe z dziedzin pokrewnych.” Koncepcja ta widoczna jest w dorobku artystyczno-naukowym Pani Anny Doroty Potockiej. Habilitantka zrealizowała liczne projekty konserwatorskie jako wykonawca, kierownik lub współkierownik prac. Główne obszary Jej działalności dotyczą zagadnień związanych z problematyką konserwacji i restauracji zarówno malarstwa sztalugowego, ściennego, jak i malarstwa na podłożach papierowych oraz tekstylnych, takich jak chorągwie. Po uzyskaniu stopnia doktora w 2003 wykonała prace konserwatorskie przy 33 obiektach zabytkowych, prezentując ich wyniki na wystawach, w stosownych opracowaniach dokumentacyjnych, publikacjach, oraz podczas wystąpień konferencyjnych. Ze swego bogatego dorobku konserwatorsko-artystycznego Habilitantka – dokonując wyboru – bliżej zaprezentowała w dokumentacji przewodu 16 indywidualnych realizacji konserwatorskich, 7 zespołowych oraz 10 zrealizowanych we współpracy dwuosobowej. Z przeglądu prac wynika, iż do głównej sfery konserwatorskich zainteresowań Habilitantki należy malarstwo sztalugowe, na różnych podłożach, ze szczególnym uwzględnieniem techniki olejnej, którą reprezentują zarówno dzieła sztuki dawnej, jak i współczesnej, oraz także dzieła realizowane w technikach współczesnych. Bardzo ważne miejsce w Jej dokonaniach zajmuje wieloletnia konserwacja i restauracja polichromii Jana Bogumiła Plerscha z 1782 roku w Dworze Mokronowskich w Jordanowicach (Grodzisku Mazowieckim). Prace zespołu konserwatorskiego prowadzone przez Habilitantkę w latach 1999-2004 pozwoliły zakończyć całościowy remont budynku i jego otoczenia (przez właściciela – Urząd Miasta i Gminy Grodzisk Maz.) oraz do uratowania i częściowego odtworzenia dekoracji malarskiej ścian, sufitu oraz drzwi drewnianych ośmiokątneho gabinetu (powierzchnia całkowita 62 m²). Pozwoliło to na adaptację wnętrza całego budynku wraz z otoczeniem (ogród) na obiekt użyteczności publicznej z kameralną salą koncertową.

Z uwagi na doświadczenia wynikające z badań dotyczących podłoży tekstylnych, zwłaszcza jedwabnych, zarówno w zakresie ich wzmacniania jak i dublowania, Habilitantka podejmowała zadania nawiązujące do głównego obszaru jej zainteresowań, malarstwa na podobrazach jedwabnych, odnosząc się do roli tkaniny w malarstwie i podejmując konserwatorską problematykę obiektów pełniących funkcję chorągwi. Ukazuje to najlepiej sześć przykładów konserwacji sztandarów. Jednym z elementów tych realizacji konserwatorskich było podjęcie problematyki dublaży transparentnych, wynikającej z wielu lat doświadczeń i badań w tym zakresie, zarówno w oparciu o delikatne podłoża jedwabne jak i włókniny oraz płyty z włókien syntetycznych. Zastosowane rozwiązania – wzmocnienia typu transparentnego, wynikające zarówno z powodów estetycznych (obiekty dwustronne), dokumentacyjnych i historycznych (napisy, dedykacje, sygnatury), jak i technologicznych, dotyczyły zarówno obiektów sztuki dawnej, jak i współczesnej. Wzmocnienia transparentne sztandarów z końca XIX wieku z użyciem crepeliny jedwabnej, podyktowane były specyfiką ich wykonania i rodzajem zniszczeń podłoża. W przypadku uszkodzonych (pociętych nożem) obrazów współczesnych (np. Tadeusza Dominika, Andrzeja Fogtta) Habilitantka zastosowała wariantowo włókniny poliestrowe, crepeliny jedwabne i poliestrowe oraz sztywne płyty poliwęglanowe umożliwiające zespolenie typu *marouflage*, pozwalające na ponowną ich ekspozycję po zakończeniu procesu konserwacji i restauracji. Zainteresowanie konserwatorską problematyką obiektów na podłożach jedwabnych w szczególności sposób zmanifestowało się realizacją projektu konserwacji i restauracji cyklu siedmiu automonotypii na papierze jedwabnym autorstwa profesora Grzegorza Bieniasa z l. 2007-2008, oraz

tegoż autora obrazu „Przedmiot” z 2008 r., także na papierze jedwabnym.

Opisane powyżej realizacje prezentują szeroki zakres problematyki konserwatorskiej, który Anna Dorota Potocka utrzymuje w zrównoważonej formie, a w Jej dorobku konserwatorskim są także realizacje dotyczące prac przy obiektach o dużym stopniu trudności, w których do rozwiązania zagadnień wieloetapowego wzmocnienia i prostowania podłoży płóciennych Habilitantka zastosowała metody i materiały opracowane w prowadzonych przez Nią badaniach naukowych (użycie tkanin oraz papierów jedwabnych w dublżach o zróżnicowanej strukturze). Przedmiotem tych realizacji konserwatorskich były obiekty malarstwa sztalugowego sztuki dawnej, początku XX wieku oraz dzieła twórców współczesnych, obiekty o skomplikowanej problematyce konserwatorskiej, wynikającej często z wadliwej techniki i technologii wykonania, wcześniejszych zabiegów konserwatorskich, czy też nieodpowiednich warunków przechowywania; należy w tym miejscu zauważyć, że w stosunku do dzieł współczesnych Habilitantka podkreśla wagę akceptacji zakresu podejmowanych prac przez żyjących twórców.

Osiągnięcia artystyczne po doktoracie

Równoległe do działalności artystyczno-konserwatorskiej Habilitantka realizuje się w sztukach pięknych. Twórczość w obszarze malarstwa i rysunku należy do istotnych elementów Jej działalności artystycznej. Pani Anna Dorota Potocka pozostaje wierna sztuce materii, uprawia głównie malarstwo w klasycznej formie, pozostając niejako na uboczu współczesnych eksperymentów kreacji artystycznej. Po ukończeniu studiów swoje prace prezentowała na kilkunastu wystawach indywidualnych; fascynacja kulturą włoską, zwłaszcza śródziemnomorską przyrodą, zaowocowała jubileuszową 15 indywidualną wystawą malarstwa pod tytułem „Toskania” w galerii „3A” w ASP w Warszawie (2007). Zaprezentowany cykl obrazów wpisywał się w nurt odczytania przestrzeni w tokańskim pejzażu. Poza wystawami indywidualnymi, Habilitantka uczestniczyła także w wystawach zbiorowych w kraju i zagranicą.

Habilitantka była też kierownikiem projektu artystycznego pt.: „Papier jedwabny jako nowatorskie podłoże artystyczne”, który miał na celu wystawę prac prof. Grzegorza Bieniasa na nowym podłożu z papieru jedwabnego, a zatem promocję nowatorskich technologii i eksperymentalnych działań artystycznych; wystawa miała premierę w Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Mangha w Krakowie w 2008 r. Zaproponowanie nowego tworzywa w aspekcie plastycznym stało się bodźcem dla poszukiwań twórczych na pograniczu eksperymentu naukowego i swoistej prowokacji artystycznej, udokumentowanych w towarzyszącym wystawie obszernym katalogu, w którym inicjatorzy wystawy określili ją mianem „niezwykłego mariażu, który przeszedł ich oczekiwania” (*Bienias. Rękopisy na papierze z jedwabiu* (katalog wystawy). Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha, Kraków, 2008.)

Spełniając postulat popularyzacji tematu ochrony dziedzictwa, Habilitantka była kuratorką 2 wystaw konserwatorskich: w 2004 r. „Ocalałe na obrzeżach – w 100-lecie ASP w Warszawie”, Rogatka Praska, Warszawa, i w 2005 r. kuratorką z ramienia Katedry Konserwacji i Restauracji Malarstwa na Podłożach Ruchomych i Rzeźby Drewnianej Polichromowanej WKiRDS ASP w Warszawie „Tradycja i współczesność konserwacji dzieł sztuki. Wystawa osiągnięć Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki – na zakończenie obchodów jubileuszowych 100-lecia Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie”, Oranżeria, Muzeum Pałac w Wilanowie. Ponadto, Anna Dorota Potocka uczestniczyła też w 3 innych wystawach konserwatorskich i muzealnych, uwzględnionych w dokumentacji przewodu. Całość problematyki historycznej i konserwatorskiej, związanej z polichromiami Jana Bogumiła Plerscha w Dworze Mokronowskich przedstawiła w monografii obiektu w 2004 r.

Promując sztuki piękne, a zarazem popularyzując działalność służącą ich ochronie, a więc łącząc projekty artystyczne z działalnością naukową i realizacjami konserwatorskimi, Habilitantka była też kuratorką 3 wystaw twórczości prof. Grzegorza Bieniasa na papierach z jedwabiu, 2 wystaw twórczości własnej – rysunku i malarstwa. Ponadto, brała udział w licznych wystawach malarstwa i rysunku, krajowych i międzynarodowych – 10 zbiorowych, z czego 8 dotyczyło prac na

papierze jedwabnym, w tym 1 konserwacji dzieł na tym podłożu, oraz w 5 indywidualnych, w tym 1 konserwacji dzieł na tym podłożu.

Habilitantka dba też o działania popularyzujące sztukę i konserwację dzieł sztuki występując w audycjach radiowych i krótkich filmach telewizyjnych.

Dysertacja habilitacyjna.

Szczególne miejsce w pracy naukowej Anny Doroty Potockiej zajmują tkaniny jedwabne i ich zastosowanie w konserwacji dzieł sztuki, szczególnie w procesach ich dublowania, także w układzie transparentnym, którym to tematom Habilitantka poświęciła badania dotyczące transformacji ich struktury w wyniku procesów starzenia i wzmacniania. Badania wybranych współczesnych materiałów z włókien jedwabnych, zarówno tkanin, jak i papierów, ukierunkowane na możliwość adaptacji klasycznych, jak i nowych technologii w obszarze twórczości artystycznej i ochronie dóbr kultury, przedstawione zostały w rozprawie habilitacyjnej, opublikowanej w formie książki pt. „Badania i zastosowanie współczesnych materiałów z włókien jedwabnych w autorskich pracach konserwatorskich”, wyd. Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie, Warszawa 2014. Publikacja liczy 255 stron z dobrze opracowanym i dostosowanym do treści materiałem ilustracyjnym. Treść zaopatrzona jest w przypisy odwołujące się do konkretnych informacji i literatury przedmiotu, w liczącą 129 pozycje bibliografię oraz streszczenie w języku angielskim. Publikacja podzielona jest na osiem rozdziałów. Dysertację otwiera wstęp, precyzujący cele i założenia pracy, która została podzielona na osiem rozdziałów. We wstępie Habilitantka określiła główny cel oraz zakres podejmowanych zagadnień. Odpowiada temu w pełni zawartość przedmiotowa każdego z rozdziałów. Należy stwierdzić, że praca habilitacyjna spełnia wymogi formalne.

Celem podjętego projektu habilitacyjnego, było przedstawienie i zbadanie rozwiązań dotyczących bezpiecznych metod wzmacniania zabytkowych tkanin jedwabnych z użyciem materiałów zbudowanych z włókien białkowych, zarówno tkanin, jak i papierów, w połączeniu z odpowiednio dobranymi klejami pochodzenia naturalnego oraz syntetycznego. Wytypowane podłoża jedwabne poddano szeroko zakrojonym badaniom mającym na celu sprawdzenie oraz ocenienie ich właściwości pod kątem odporności na procesy starzenia oraz jakości i zakresu połączeń ich elementów w układzie złożonym (wielowarstwowym); zagadnienia te opisane zostały w rozdziałach I, II, III, IV). Rozdział pierwszy poświęcony jest omówieniu budowy i właściwościom włókna jedwabiu naturalnego. W rozdziałach drugim i trzecim omówione zostały badania zmian właściwości fizykochemicznych i wytrzymałościowych jedwabiu naturalnych oraz papieru jedwabnego poddanych testom starzeniowym. W rozdziale czwartym autorka przedstawiła próby aplikacyjne (poprzedzające czynności konserwatorskie) i badania tkanin z jedwabiu naturalnego zdublowanych na podłoża o zróżnicowanym charakterze budowy, oraz papierów jedwabnych jako warstwy neutralnej w takich dublżach. Powyższe obserwacje skonfrontowano z wynikami przeprowadzonych badań dublży reliktyw XVIII-wiecznych tkanin jedwabnych ze zbiorów Muzeum Królewskiego na Wawelu; zagadnienia te przedstawione zostały w rozdziale V, który poświęcony jest badaniom konserwatorskim dotyczącym aplikacji papieru jedwabnego w dublżach tkanin z jedwabiu naturalnego. W rozdziale szóstym opisany został papier jedwabny jako nowe podłoże artystyczne. Możliwość wyprodukowania papieru z udziałem włókien jedwabiu naturalnego, w związku z opracowaniem technologii objętej zastrzeżeniem patentowym uzyskanym w 2006 roku, stała się pretekstem do dalszych prac badawczych, pozwalających na wytworzenie papierów o charakterze unikatowym (fakturalnych) oraz przeznaczonych do specjalistycznych technik artystycznych. Celem podjętych badań było dopracowanie technologii wytwarzania wynalazku i wprowadzenie na rynek polski nowego papieropodobnego wytworu o składzie włóknistym zawierającym około 70% włókien jedwabiu naturalnego. Jego specyficzne właściwości fizykochemiczne i unikalne walory plastyczne w połączeniu z różnorodnymi technikami artystycznymi stały się podstawą nowych poszukiwań z pogranicza nauki i sztuki. Przedmiotem i celem badań była ocena przydatności *papieru jedwabnego* do celów artystycznych oceniana na

podstawie analizy takich parametrów, jak wodotrwałość, nasiąkliwość, elastyczność po namoczeniu, łatwość nanoszenia, trwałość i wysycenie barwne oraz skurcz po wyschnięciu.

Z uwagi na wpływ promieniowania słonecznego, temperatury i wilgotności względnej powietrza na właściwości fizykochemiczne zabytkowych tkanin jedwabnych, zastosowano podobne mechanizmy starzenia odnośnie współczesnych wytworów z włókien białkowych. Umożliwiło to porównanie ich właściwości pomiędzy sobą oraz ustalenie stopnia zależności zmian, jakim podlegają, od czasu w jakim następują. Procesy starzenia, które w naturze oddziałują przez lata, symulowano w sposób kontrolowany w celu miarodajnego oceny trwałości i przydatności badanych materiałów konserwatorskich.

Oddzielnym zagadnieniem było opracowanie i wdrożenie technologii umożliwiającej wyprodukowanie i zastosowanie w praktyce artystycznej i konserwatorskiej nowego podłoża w postaci papieru jedwabnego. Opracowanie nowatorskiej technologii wytworzenia tego unikatowego produktu o specyficznych właściwościach, szczególnie poszukiwanych przez twórców, poparte uzyskaniem patentu udzielonego przez Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej (PL 191886, 2006) stało się punktem wyjścia dla dalszych działań artystycznych i badawczych. Interdyscyplinarna współpraca Habilitantki z różnymi środowiskami doprowadziła do oryginalnych rozwiązań także na polu sztuki, której zwieńczeniem stał się cykl unikatowych wystaw prezentujących twórczość profesora Grzegorza Bieniasa z krakowskiej ASP na tym podłożu, zatytułowanych „Rękopisy na papierze z jedwabiu”.

Przygotowanie kolejnych prezentacji cyklu automonotypii wykonanych przez profesora Grzegorza Bieniasa, w galeriach sztuki w Krakowie, Inowrocławiu i Warszawie, opieka, najpierw kuratorska, następnie konserwatorska nad kolekcją, stały się elementami, które zamknęły cykl działań, związanych z wdrożeniem papieru jedwabnego w obszar kreacji artystycznej; zagadnienia te opisane zostały w rozdziale VI dysertacji.

Papier jedwabny, zastosowany jako tworzywo artystyczne, sam stał się materialem wymagającym ingerencji konserwatorskiej. W rozdziale siódmym Habilitantka przedstawiła realizację autorskiego projektu konserwatorskiego dzieł sztuki wykonanych na papierze jedwabnym – prac autorstwa Grzegorza Bieniasa z l. 2007-2008. Celem podjętych prac konserwatorskich było powstrzymanie postępującej destrukcji obiektów, w tym miejscami katastrofalnego zdeformowania i uszkodzenia podobrazii papierowych. Priorytetem stało się wzmocnienie ich struktury i wypracowanie odpowiedniej – odwracalnej w czasie – metody uzupełnienia ubytków papieru, pozwalającej na uzyskanie bezpiecznego i stabilnego stanu w układzie dwustronnym *verso – recto*. Stabilizacja oraz wzmocnienie oryginalnego podłoża poprzez wprowadzenie uzupełnień musiały zatem uwzględniać właściwości fizykochemiczne oryginału, w tym stan zachowania papierów zarówno w zakresie wodotrwałości, stopnia pH, jak i ich wytrzymałości mechanicznej. Oddzielnym zagadnieniem był odpowiedni dobór materiałów wprowadzanych wtórnie z uwagi na oddziaływanie fizykochemiczne ich elementów składowych – zarówno mas włóknistych, jak i spoiw, oddziaływanie estetyczne planowanych uzupełnień w zakresie kolorystyki, faktury oraz tekstury podłoża, a także oddziaływanie czynników klimatycznych środowiska na całość cyklu. Końcowe opracowanie estetyczne oraz odtworzenie oryginalnego formatu obiektów w oparciu o rekonstrukcję 64 rozproszonych fragmentów stało się celem końcowych działań konserwatorskich i zostało rozwiązane w oparciu o współpracę z artystą. Konserwacja dzieł Grzegorza Bieniasa stała się elementem zamykającym cykl działań związanych z wdrożeniem *papieru jedwabnego* w obszar kreacji artystycznej, materii, która sama w końcu potrzebowała ingerencji konserwatorskiej.

Projekt konserwatorski, dotyczący zniszczonych części cyklu zrealizowano w formule opartej na „nowej ramie konceptualnej”. Zawierała ona w sobie elementy dotyczące rozpoznania niematerialnej warstwy cyklu prac, ich idei, kontekstu społecznego, autorskiego przesłania, a także elementy uwzględniające ich istnienie w sensie materialnym. Rozpoznanie prowadzono w oparciu o inwentaryzację cyklu prac, zawierającą pełną dokumentację fotograficzną i opisową. Poszerzono ją o wywiady z autorem oraz rozbudowaną kwerendę dotyczącą odczytania skomplikowanej techniki wykonania i określenia *a priori* relacji pomiędzy twórcą a konserwatorem odnoszących się do planowanych działań. Integralnym elementem projektu konserwatorskiego stały się także prace

dotyczące odczytania kontekstu technologicznego dzieł oraz znaczenia i oddziaływania materii, z której powstały, w oparciu o badania specjalistyczne i laboratoryjne. Program działań obejmował zabiegi dotyczące konserwacji i założonej wstępnie restauracji obiektów w zakresie warstw stratygraficznych podłoża papierowego oraz rozbudowanej warstwy malarskiej. Nie podjęto *a priori* kwestii ewentualnych uzupełnień w warstwie rysunku i monotypii, pozostawiając to zagadnienie nadal otwarte, zakładając możliwość różnych rozwiązań natury estetycznej, dostosowując je indywidualnie do każdego z elementów cyklu. Przebieg konserwacji cyklu prac Grzegorza Bieniasa oraz jej wyniki przedstawiono w końcowym, VII rozdziale publikacji.

Habilitantka, przedstawiając zrealizowany projekt konserwatorski wskazała na szczególne miejsce konserwatora w tym procesie, który w tym przypadku nie pełnił już jedynie roli służebnej, podporządkowanej materii dzieła i twórcy stosującego tę materię, ale również inicjował pewne działania, także artystyczne, poprzez propozycje technologiczne i materiałowe, stając się aktywnym elementem całego procesu. Habilitantka zaznacza, że była to zmiana, która w zrealizowanym projekcie pozwoliła na modelową współpracę z autorem dzieł, popartą dyskusją i wzajemną akceptacją dla odmiennych pól kreacji.

Rozdział ósmy publikacji zawiera wnioski końcowe w świetle badań specjalistycznych i działań konserwatorskich. W podjętym projekcie badawczym, którego celem było przedstawienie i zbadanie rozwiązań dotyczących bezpiecznych metod dublowania zabytkowych tkanin jedwabnych, użyto z powodzeniem materiałów zbudowanych z włókien białkowych – zarówno tkanin, jak i papierów – w połączeniu z odpowiednio dobranymi klejami pochodzenia naturalnego oraz syntetycznego. Poddanie wytypowanych podłoży jedwabnych szeroko zakrojonym badaniom pozwoliło na sprawdzenie oraz ocenienie ich właściwości pod kątem odporności na procesy starzenia oraz stosowania w praktyce konserwatorskiej.

Przedstawiona w części badawczej niniejszej publikacji analiza wyników zmian zachodzących we współczesnych materiałach z włókien jedwabnych pod wpływem procesów wymuszonego starzenia w komorze klimatycznej i Xenoteście, ujęta w postaci tabel i wykresów, obrazów mikroskopowych (SEM) oraz badań densytometrycznych i spektroskopowych w podczerwieni dotyczących ich budowy wewnętrznej, pozwoliła na przedstawienie ewentualnej symulacji procesów transformacji zachodzących w strukturze badanych materiałów. Zmiany te analizowano pod kątem zastosowań praktycznych zarówno w konserwacji dzieł sztuki, jak i szeroko rozumianej twórczości artystycznej.

Uzyskane wyniki badań wybranych tkanin jedwabnych dowodzą, że największe, wręcz dynamiczne zmiany w strukturze włókien jedwabni zachodzą już w początkowej fazie procesu starzenia, zwłaszcza gdy działa na nie światło (UV). Starzenie z udziałem Xenotestu wyraźnie pokazuje, że zarówno tkaniny „surowe”, jak i po procesie obróbki chemicznej w zbliżony sposób reagują na destrukcyjne działanie promieniowania UV. Tkaniny „nieodklejone”, posiadające swoisty bufor w postaci serycyny na powierzchni włókien, mimo postępującej z czasem destrukcji w wyniku procesów wymuszonego starzenia posiadają istotną przewagę nad tkaninami „odklejonymi”. Badania wykazały, że otoczka serycynowa jest w pewnym stopniu gwarantem stabilności ich struktury wewnętrznej, pełniącej funkcję ochronną i ograniczającą w czasie przebudowę włókien fibroiny.

Z punktu widzenia możliwych zastosowań praktycznych w konserwacji dzieł sztuki zarówno tkanin „surowych”, jak i poddanych obróbce przemysłowej priorytetem jest prawidłowe rozpoznanie specyfiki obiektu zabytkowego i odpowiednie dostosowanie projektu konserwatorskiego do indywidualnie traktowanego dzieła. Próby aplikacyjne potwierdziły bardzo dobre właściwości nowego materiału. Papier równomiernie chłonał klej, dobrze przylegał do tkanin, nie rozciągał się, po wyschnięciu nie powodował pofalowań, odkształceń ani skurczu powierzchni wzmacnianych tekstyliów; dublaże charakteryzowały się odpowiednią elastycznością i wytrzymałością złącza klejowego.

Przedstawione w niniejszej publikacji badania wybranych współczesnych materiałów z włókien jedwabnych – zarówno tkanin, jak i papierów – ukierunkowane były na możliwość adaptacji klasycznych i nowych technologii w obszarze twórczości artystycznej i ochronie dóbr kultury.

Przedłożony projekt habilitacyjny powstał w wyniku wieloletniej współpracy Anny Doroty Potockiej z ośrodkami naukowymi, w których prowadzone są badania nad metodami wytworzenia nowoczesnych materiałów tekstylnych i papieropodobnych dla zastosowań komercyjnych, w tym konserwatorskich (Politechnika Łódzka - Wydział Włókienniczy (Katedra Fizyki Włókna i Metrologii Włókienniczej), Instytut Celulozowo Papierniczy w Łodzi, Instytut Biopolimerów i Włókien Chemicznych w Łodzi oraz Instytut Ochrony Środowiska w Warszawie). Współpraca badawcza i naukowa w ramach realizowanych wspólnie grantów finansowanych przez Komitet Badań Naukowych, Narodowe Centrum Nauki oraz Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, możliwość konfrontacji uzyskanych wyników badań i dostępność aparatury, pozwoliła na pogłębioną analizę danych uzyskanych przez Habilitantkę w ramach badań własnych realizowanych na Wydziale Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Warszawie oraz wyciągnięcie odpowiednich wniosków.

Działalność organizacyjna na rzecz środowiska akademickiego i artystycznego oraz na rzecz Uczelni.

Zainteresowania i aktywność społeczna Habilitantki spowodowała Jej zaangażowanie w prace organizacyjne zarówno w ASP w Warszawie (Senat, komisje senackie, Przewodnicząca Rady ds. Jakości Kształcenia, Pełnomocnik Rektora ds. Krajowych Ram Kwalifikacji), jak i poza jej murami (Kuria Doktorów Uczelni Artystycznych). W związku z Jej wyborem przez społeczność akademicką do Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego (RGSW 2006-2009, 2010-2013) przez walne zgromadzenie Kurii Doktorów a następnie do Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego (RGNiSW 2014-2017) przez Konferencję Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP) zgodnie z zapisem ustawowym, została Ona zobligowana jako członek RGNiSW „do współdziałania z ministrem właściwym do spraw wyższego i nauki oraz innymi organami władzy i administracji publicznej w ustalaniu polityki państwa w zakresie szkolnictwa wyższego, polityki naukowej i innowacyjnej państwa”. Będąc członkiem Prezydium RGNiSW X i XI kadencji (2010-2013, 2014-2017) oraz członkiem Komisji Upnień Akademickich i Komisji Edukacji a także członkiem wielu zespołów eksperckich powołanych na wniosek MNiSW, działających w ramach programów UE, jest zaangażowana w prace dotyczące wielu aspektów funkcjonowania systemu szkolnictwa w naszym kraju, szczególnie, w zakresie swoich kompetencji, była odpowiedzialna za los szkolnictwa artystycznego. Jako koordynator krajowy i ekspert wielu opracowań, będących podstawą do przygotowania założeń oraz nowych aktów prawnych, zajmowała się kolejnymi nowelizacjami ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz wydawaniem nowych aktów prawnych przez MNiSW, zagadnieniami związanymi z wdrożeniem procesu bolońskiego (studia jednolite i dwustopniowe), standaryzacją kierunków (standardy kształcenia, lista kierunków, kierunki unikatowe, limity godzinowe i limity punktów ECTS), określaniem ich kosztochłonności, podziałem na dziedziny i dyscypliny, wreszcie trudnym procesem opracowania wytycznych i wprowadzenia Krajowych Ram Kwalifikacji w obszar szkolnictwa artystycznego. Współdziałając z Konferencją Rektorów Uczelni Artystycznych (KRUA), Konferencją Rektorów Akademickich Szkół Polskich (KRASP), MKiDZN, MNiSW, Prezydium Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów, Kurią Doktorów i Krajową Reprezentacją Doktorantów, a także Parlamentem Studentów RP, dokładała starań aby w sposób racjonalny i bezpieczny, w zakresie moich kompetencji, przeprowadzić szkolnictwo artystyczne przez trudny okres transformacji. Habilitantka jest autorką 5 ekspertyz dotyczących zasad wyznaczania kosztochłonności dla obszaru kształcenia nauk artystycznych, deskryptorów generycznych dla obszaru kształcenia „sztuka”, ocen opisów efektów kształcenia dla kierunków artystycznych. Habilitantka była wykonawcą projektów UE, Priorytet IV PO KL, Działanie 4.1., Poddziałanie 4.1.3.: „Krajowe Ramy Kwalifikacji w szkolnictwie wyższym jako narzędzie poprawy jakości kształcenia” (2009-2010), „Krajowe Ramy Kwalifikacji w szkolnictwie wyższym jako narzędzie poprawy jakości kształcenia. Opracowanie deskryptorów generycznych dla obszaru kształcenia w zakresie nauki” (2010), „Opracowanie nowych programów kształcenia na wybranych kierunkach studiów w zakresie nauk technicznych, matematycznych i

przyrodniczych oraz programów kształcenia w językach obcych w wybranych obszarach kształcenia” (2012).

Anna Dorota Potocka była dwukrotnie członkiem Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego jako przedstawiciel kurii doktorów (IX kadencji 2006-2009, X kadencji 2010-2013), była członkiem prezydium RGSW (2010-2013), członkiem Zespołu Roboczego przy RGNiSW (2014), była i jest – członkiem Komisji Uprawnnień i Komisji Edukacji (obecnie trzecia kadencja), jako przedstawiciel KRASP jest członkiem RGNiSW i członkiem prezydium RGNiSW (XI kadencji 2014-2017).

Habilitantka uczestniczy w licznych zespołach eksperckich, powoływanych przez organy lub instytucje państwowe, m.in. jest Koordynatorem Krajowym ds. standardów kształcenia oraz kierunków unikatowych w dziedzinie sztuki przy RGNiSW (od 2006). Była także inicjatorką powstania i Przewodniczącą Ogólnopolskiej Kurii Doktorów Wyższych Uczelni Artystycznych, a następnie krajowym reprezentantem Kurii Doktorów uczelni artystycznych i uniwersyteckich oraz artystycznych i medycznych, kolejno w RGSW i w RGNiSW w l. 2006-2013.

Habilitantka działa aktywnie również na macierzystej uczelni: od 2006 jest członkiem Senatu ASP w Warszawie, od 2010 jest Pełnomocnikiem Rektora ASP ds. Krajowych Ram Kwalifikacji, a od 2012 Przewodniczącą Rady ds. Jakości Kształcenia w ASP w Warszawie, w l. 2006-2009 była też członkiem Senackiej Komisji Programowej.

Aktywność zawodowa Habilitantki przejawia się na wielu polach. Pani Anna Dorota Potocka była również czterokrotnie Przewodniczącą Jury Wojewódzkiego Konkursu Plastycznego dla dzieci i młodzieży pod patronatem ASP w Warszawie.

Anna Dorota Potocka jest laureatką wielu nagród: w 2007 roku w uznaniu zasług dla kultury polskiej Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego uhonorował Habilitantkę Nagrodą Specjalną. W uznaniu dla podjętych wyzwań i zrealizowanych przedsięwzięć w 2011 roku otrzymała Ona Indywidualną Nagrodę Prezydenta IFIA - The IFIA Cultural Innovation Prize (International Federation of Inventors Associations) za innowacyjność w kulturze oraz nagrodę Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za międzynarodowe osiągnięcia wynalazcze.

Osiągnięcia Habilitantki w zakresie dydaktyki i zaangażowania w sprawy Uczelni zostały uhonorowane Nagrodami JM Rektora ASP w Warszawie w 2006, 2007 i 2013 roku. W uznaniu zasług na tym polu Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznał Habilitantce w 2006, 2010 i w 2011 Nagrodę Indywidualną za działalność na rzecz szkolnictwa artystycznego, a w 2009 i 2014 roku Nagrodę Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego I stopnia za osiągnięcia organizacyjne.

Za swoją pracę badawczą i działalność na rzecz szkolnictwa wyższego Habilitantka otrzymała listy gratulacyjne, m.in. z MNiSW i RGNiSW.

Przedstawiona powyżej działalność naukowa i artystyczna dr Anny Doroty Potockiej (po doktoracie) nie budzi wątpliwości. Oceniając powyższy dorobek twórczy – naukowy i artystyczny dr Anny Doroty Potockiej oraz Jej dysertację habilitacyjną, a także uwzględniając osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne, stwierdzić należy, iż od uzyskania doktoratu wniosła Ona ewidentny wkład w rozwój konserwacji dzieł sztuki, spełniając wymogi ustawy o stopniach i tytule naukowym, co kwalifikuje Ją do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.

